

ČAJ

Pro chvíle pohody

ČERVEN 2020

Časopis Autorů Jičínska

„Každý bulharský autor,
který si váží sám sebe, pevně věří,
že se mu jednoho dne ozvou buď
ze Stockholmu, nebo z Hollywoodu,
či v krajním případě z Paříže, aby mu
oznámili, že jeho díla přečetli jacísi
důležití lidé, pro jejich nesporné
hodnoty je náležitě ocenili
a on že co nevidět obdrží šek,
co mu zatemní mozek.“

Alek POPOV

165

Vážení čtenáři,

červen je měsícem počínajících cest a dovolených.

V letošním zvláštním roce

všichni toužíme po slunci a snad i cestování.

Těm z Vás, kteří se nedostanou dál než za humna,

nabízím cestu do Bulharska.

Literární cestu, neboť hostem je právě **bulharská literatura**.

Fundovaný rozhovor poskytla **PhDr. Ivana Srbková**,
překladatelka a propagátorka bulharské kultury v České republice.

Takže neváhejte a společně s ní se můžete vydat na cestu

**(„Do Bulharska pojedu na dovolenou klidně zas,
tam je pořád co objevovat...“)**

V mém pojednání **„Bulharská literatura mýma očima“**
se pokusím o malou ochutnávku z mého čtenářského deníku
právě z děl bulharských klasiků i současných autorek a autorů.

A vězte, bude to docela zajímavé menu.

Tvorbu domácích autorů zastupuje

moje povídka **„Nejen literární očekávání.“**

V literární fantazii Vás zavedu na jeden ostrov,

kde jsem se ocitl (ani nevím jak a proč)

jako zástupce české literatury mezi delegátkami a delegáty

na pracovním setkání členských zemí Unie.

Ochutnávku doplňují dvě básně Josefa Jindry

„Výlety do ciziny“ a „Mušle.“

Hezkou dovolenou

(třeba v Bulharsku nebo někde jinde)

přeje

Václav

HOST ČAJe:

Bulharská literatura

Bulharsko je země v jihovýchodní Evropě, od roku 2007 je členem Evropské unie a řada Čechů má tuto zemi spojenou s dovolenou u moře. Zvláště před rokem 1989, kdy byla možnost cestování omezena, bylo právě Černé moře jedním z míst, kam se tzv. mohlo.

Co víme o Bulharsku? Sousedí s Rumunskem (na severu), se Srbskem a Severní Makedonií (na západě), s Řeckem (na jihu) a s Tureckem (na jihovýchodě). V Bulharsku žije asi 7 milionů obyvatel, přičemž v hlavním městě Sofii je to okolo 1,2 milionů, tedy zhruba 17 procent. Další známá města jsou především přímořská střediska Varna a Burgas. Dalším známým městem je Plovdiv.

Současný stát vznikl v roce 1878 jako monarchie. Po 2.světové válce vznikla Bulharská republika, země se stala součástí tzv. Východního bloku. Po roce 1989 došlo k obdobnému vývoji v Bulharsku jako u nás, tedy přeorientování na tržní hospodářství a demokratické volby.

V zemi žije významná turecká menšina, dále ještě romská menšina. Většina obyvatel vyznává pravoslaví (asi 85 procent).

A koho znáte z bulharské kultury či literatury? Více se můžete dozvědět zde: <https://bulharsko.proweb.cz/kultura-bulharska> .

A literatura? Snad Vám pomůže dnešní „čajové“ povídání. Takže Vám jména jako Popov, Gospodinov, Radičkov, Dimov, Trojanow a další, budou více říkat o zajímavé zemi u Černého moře!

Bulharská literatura - informace o bulharských spisovatelích najdete na: https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_bulharských_spisovatelů

Václav

**„Do Bulharska pojeďu na dovolenou klidně zas,
tam je pořád co objevovat...“**

ROZHOVOR – Ivana SRBKOVÁ

PhDr. Ivana Srbková (*1955) absolvovala obor čeština – bulharština na FF MU v Brně. Působí v Národní knihovně ČR – Slovanské knihovně. Zabývá se propagací bulharské kultury v Česku, publikuje v odborném a denním tisku. Jako překladatelka se zaměřuje na současnou bulharskou literaturu (knižní tituly: *Gospodinov, Georgi: Gaustin neboli Člověk s mnoha jmény*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004; *Gospodinov, Georgi: Přirozený román*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005; *Popov, Alek: Zelný cyklus. Povídky*. dybbuk, Praha 2008.) Rediguje sekci bulharské literatury na iLiteratuře.

S bulharskou literaturou jsem se poprvé seznámil prostřednictvím knih Aleka Popova. Právě jeho knihu „Zelný cyklus“ přeložila paní doktorka Ivana Srbková. Při dalším pátrání po bulharských literátech jsem stále častěji potkával její jméno. A tak jsem se rozhodl požádat ji o rozhovor. Ochotně souhlasila. Jsem rád, neboť si myslím, že PhDr. Ivana Srbková je osobou nejpovolanější.

- **Paní doktorko, co se Vám vybaví při vyslovení slova „BULHARSKO?“**

Jsou to samé pozitivní asociace. Krásná země, bohatá příroda, pohnutá minulost, hodnotná literatura a kultura vůbec... Spousta pěkných zážitků. A srdeční, milí lidé. Dobří přátelé. Do jisté míry i můj osud, ač bych nechtěla, aby to znělo pateticky... A smysluplnost práce.

- **Co Vás nasměrovalo ke studiu bulharštiny?**

V totalitní době, kdy jsem se hlásila na vysokou školu, rozhodovaly bohužel o přijetí nejen schopnosti a studijní výsledky, ale například i kádrový politický profil, musela jsem tedy přihlížet i k těmto okolnostem. Lákala mě bohemistika a čeština se toho roku otevírala mimo jiné i v kombinaci s bulharštinou. Bydlela jsem s rodiči v krásné předměstské čtvrti Brně-Maloměřicích, kterou protéká řeka Svitava. Úrodná půda tam přilákala i bulharské zahradníky, byla tam početná bulharská menšina, a tak často říkám, že díky Bulharům jsem si už od nejútlejšího dětství, kdy mě ještě maminka vozila v kočárku, uvědomovala, že existuje ještě někdo jiný než Češi, respektive Moravané. Měla jsem na základní škole už v první třídě i bulharskou spolužačku Ginu.

Na svá vysokoškolská studia mám ty nejkrásnější vzpomínky. Mým hlavním oborem byla bohemistika a ta je v Brně již tradičně velmi kvalitní. Negen bulharistika, ale balkanistika vůbec pak byla tehdy spojena především se jménem profesora Ivana Dorovského. Moc ráda také vzpomínám na semestrální studijní pobyt na Sofijské univerzitě sv. Klimenta Ochridského, Sofie byla tehdy zlatavá, běžová...

- **Řada z nás má Bulharsko spojené s mořem a dovolenou. Jak často jezdíte do Bulharska a máte čas na moře a odpočívání nebo to jsou jen cesty pracovní?**

Pracuji ve Slovanské knihovně, a tak do Bulharska jezdím služebně na různé konference, kongresy; referáty píšu na literární nebo knihovnická témata. Co do místa – jde především o Sofii, ale účastnila jsem se i jedné takové akce v přímořském městečku Pomorie.

A před několika lety jsem vyvezla rodinu na dovolenou k Černému moři. Moc se nám tehdy v Bulharsku líbilo. V době studií jsem často pracovala jako průvodkyně, jednu sezónu koncem sedmdesátých let i v českém sektoru Balkanturistu na Slunečním pobřeží. Takže ta dovolená byla i jakýmsi krásným návratem do minulosti. No, a pro sponzora svého prvního knižního překladu cestovní kancelář Alexandria jsem napsala populárně-naučnou knížečku Co víme i nevíme o Bulharsku.

- Jak jste se dostala k překladům? Je těžké překládat z bulharštiny?

Říká se, že nejlepší věci k nám přicházejí samy. Neurčuji si dopředu – teď se v životě budu zabývat tím, pak zas oním. Člověk by měl být aktivní, současně je ale dobré nechat osud i plynout. K překladům vedla tato cesta: nejprve mne oslovil deník Lidové noviny, zda bych pro ně nechtěla psát články o současné bulharské literatuře. Hledala jsem v Bulharsku vhodného konzultanta, protože pouze z Prahy by to nebylo ono, a tehdejší předseda Bohemia klubu Vladimír Penčev mi doporučil sofijskou bohemistku Ani Burovou. Ta mě v rámci naší spolupráce seznámila jak literárně, tak i osobně s Georgim Gospodinovem a poté s Alekem Popovem. Ona je tedy „dobrá víla“ těchto mých knižních překladů. Bulharština není můj mateřský jazyk, a tak byla Ani především v případě Gospodinova i mým hlavním nejen literárním, ale i jazykovým poradcem. U Popova jsem za jazykové konzultace vděčná Emílii Stamatové.

Bulharština je pro mě ze všech slovanských jazyků nejzajímavější, prošla složitým vývojem a nejvíc se vzdálila od tzv. slovanského typu. Ač je její slovní zásoba slovanská, má analytický charakter gramatiky, tedy např. žádné skloňování – bulharština si místo toho vypomáhá složitým systémem předložkových vazeb. Především však překvapí množstvím slovesných časů. A samozřejmě – postpozitivními členy určitými. A ještě – Bulhaři píší cyrilicí, která se vyvinula z písma vytvořeného sv. Cyrilem a Metodějem – z hlaholice. Co do složitosti – jde o středně obtížný jazyk. Tolik obecně. A co do mne coby překladatelky – jak už jsem řekla, bez konzultací s rodilým mluvčím bych se neobešla, to říkám na rovinu...

S plovdivskou bohemistkou Tanjou Jankovou.

Mně osobně zaujal z bulharských autorů Alek Popov a Georgi Gospodinov. Znáte se s oběma osobně a můžete nám je nějak přiblížit?

Jde o dva stěžejní bulharské autory, a to i ve světovém měřítku, ale na tuto skutečnost jste už upozornil Vy. Podrobně jste popsal, co Vám četba jejich děl přinesla. Co mne se týče, ač už jako čtenářky, či překladatelky – každý z nich mě literárně zaujal něčím jiným. Gospodinov postmoderním přístupem, kultivovaností, něhou, poetičností, melancholií, Popov černým humorem, absurditou, dokonalou konstrukcí, ale i podprahovou nostalgií. Společná je jim oběma nesporná intelektuálnost, fundovanost. Na knihy, které jsem přeložila, vyšlo hodně veskrze pozitivních recenzí jak v renomovaných literárních časopisech, tak i v denním tisku, to jsem opravdu nečekala, měli jsme s autory velkou radost! A snad se nikoho nedotknu, když zmíním, že recenzenti byli nebulharisté. Dokladem toho, že tu překlady i po letech od vydání stále žijí, snad může být skutečnost, že povídky Popova i Gospodinova každý rok opakovaně zařazuje do svého vysílání Český rozhlas. A samozřejmě také fakt, že jste si těchto knih povšimnul i Vy... Ano, znám se s oběma autory osobně a trůfám si říci, že jsme přátelé, ač se vídáme v delších časových intervalech. Každé takové setkání je pro mne stejným obohacením jako práce na překladech jejich děl.

- Kniha „Zelný cyklus“ mě osobně inspirovala k napsání několika povídek. Co Vám osobně přinášejí tyto překlady? Bavíte se při nich?

Přinesly mi opravdu hodně. Mimo jiné i dobrodružství. Můj první knižní překlad vyšel po sedmileté odmlce ve vydávání bulharské literatury v Česku. Bulharsko ještě nebylo členem Evropské unie, státní kulturní podporu z bulharské strany tehdy nešlo čekat. Musela jsem si najít nejen nakladatele, ale i sponzora, být sama sobě agentem, dělat si „PR“. Byla to práce pro člověka, který nemá rád snadné věci, a toto vše mě těšilo stejně jako vlastní překládání. Říkávám, že první překlad je jako první láska, a ta už se nikdy nezopakuje. Ta euforie, to nadšení, ten entusiasmus – to vše je pro mě nezapomenutelné.

A i vlastní literární práce mi přinášela nemálo dobrodružných zážitků. Gospodinovovy prózy se hemží přemnoha citacemi nejen z bulharské, ale hlavně ze světové literatury, nadliterárními a meziliterárními odkazy či lingvistickými hříčkami. Podle překladatelských zásad je třeba uvádět citace z českých překladů, pokud již existují, a s bibliografickou poznámkou pod čarou. To bylo často velmi složité a humorné. Poznala jsem díky těmto pátráním hodně zajímavých lidí a dost se také nasmála. A při překládání povídek Aleka Popova mi pro změnu často nestačil ani Slovník bulharského žargonu či technické slovníky. Najít adekvátní český

výraz někdy pomáhali nejen rodilí mluvčí, ale i příbuzní, přátelé...

Největší potěšení mi však přinesla vlastní práce na těchto dokonalých bulharských textech, člověk se nad nimi nejen trápí, ale také se z nich těší, mazlí se s nimi.

No a radost i povzbuzení mi přinesly už zmíněné recenze. Navíc deník Lidové noviny udělal z Přirozeného románu Knihu měsíce, titul se dostal i do nominace v anketě Dobrá kniha r. 2005. A Popova zase zařadila Mladá fronta Dnes v rámci Knih na Vánoce mezi šestnáct bestsellerů ze světa, publicista Jan Rejžek jmenoval Zelný cyklus jako tip v Deset (knih) na dovolenou.

- Při četbě románu Dimitra Dimova „Tabák“ jsem si uvědomil, že bulharská historie třeba za 2. světové války je přece jenom odlišná od té naší. Má Bulharsko nějaký významný mezník v dějinách, ke kterému se autoři často vracejí?

Ano, tematicky se současná bulharská literatura často obrací do minulosti a zpracovává národní problematiku. Zaměřuje se na období středověku, osmanské nadvlády, národního obrození, národně-osvobozenického hnutí, ale i socialismu. Zachycuje spíš temné až černé momenty z bulharských dějin.

- Kdo další z bulharských autorů posledního období by nás mohl zaujmout? Koho byste nám doporučila k četbě?

Předpokládám, že máte na mysli díla přeložená do češtiny. Zaměříme se na jednadvacáté století, tedy na současnou bulharskou literaturu. „Mých“ autorů Gospodinova i Popova se po mně ujali i jiní překladatelé. V překladu Davida Bernsteina vyšla Gospodinovova Fyzika smutku, jeho poezii knižně tlumočí do češtiny Ondřej Zajac. Bernstein stojí i za překladem Popovovy Mise Londýn a uvedl na český knižní trh také zajímavou bulharskou prozaičku Teodoru Dimovou, a to knihami Adriana a Matky. Ráda bych upozornila ještě na dva prozaické tituly – na román Kat Stefana Kisjova (přeložila Naďa Aljanabiová) a na sbírku povídek Máte někoho, kdo vás miluje? Kalina Terzijského (přeložil Ondřej Zajac). Překvapivě není špatné ani skóre poezie – próza. Jmenovala bych alespoň básnické sbírky Apokryfní zvířata Dimitra Kenarova v překladu Marcela Černého a Ráno hráče karet Kristin Dimitrové v překladu Ondřeje Zajace. Černý představil českému čtenáři i bulharskou básnířku, žijící v Praze, Lidii Gálábovou, a to sbírkou Andělé Zlatého města. Za přečtení by jistě stála i antologie bulharského diabolismu Půlnoční historky.

- Zjistil jsem, že není jednoduché některé autory sehnat v našich knihovnách (např. Jordana Radičkova zatím marně sháním, zjistil jsem, že jeho povídky vyšly ve slovenštině). Existuje u nás nějaké knihkupectví či vydavatelství, které se zaměřuje na překladovou literaturu?

Jsem ráda, že jste jmenoval Jordana Radičkova, pro mne nejosobitějšího bulharského spisovatele dvacátého století, z jehož díla na mne nejvíce dýchá národní kolorit. Byl přeložen do šestadvaceti jazyků, jeho dramata uváděla divadla po celém světě.

Zájemce o bulharskou literaturu v originále i v českém překladu si dovoluji pozvat především do Slovanské knihovny, kde pracuji. Jde o odbor Národní knihovny ČR, sídlí v pražském Klementinu. Co do českých nakladatelství – dosud se žádné z nich nezabývá vydáváním překladů z bulharské literatury systematicky. Vydat překlad z bulharštiny je záslužný počín, na kterém vydavatel zdaleka nezbohatne. Jmenujme alespoň čtyři nakladatelské domy, které si v tomto směru zaslouží pochvalu – Nakladatelství Lidové noviny, Nakladatelství Petr Štengl, Euroslavica, nakladatelství dybbuk... Za

S významnou sofijskou bohemistkou, literární vědkyní a kritičkou Ani Burovou.

návštěvu by v případě starších autorů jistě stály i antikvariáty, tam se občas podaří dobrý úlovek.

- Kterí čeští autoři a které jejich knihy znají bulharští čtenáři, ať už z klasiků, či současných autorů?

Dovolují si předeslat, že bulharská bohemistika patří k nejsilnějším a nej kvalitnějším na světě. V Bulharsku působí také Bohemia klub, vydávající časopis Homo boemicus a rozvíjející širokou činnost, zaměřenou na popularizaci české literatury a kultury vůbec. A bulharští překladatelé-bohemisté jsou opravdu skvělí.

Ptáte-li se na klasiky, širší čtenářská obec zná Haška, Čapka; Milan Kundera je zde považován za jednoho z nejvýznamnějších světových autorů. V Bulharsku se z české literatury překládá opravdu hodně, naši spisovatelé tam mají velmi dobré renomé. Jejich díla čte spíš „elitnější“ čtenářské publikum se zájmem o současnou evropskou literaturu. Ze starší generace můžeme jmenovat ještě Vaculíka, Škvoreckého, Fukse. Ze současných autorek byly přeloženy a dobře čtenářsky přijaty Petra Hůlová, Petra Soukupová, Bianca Bellová, Alena Mornštajnová či Radka Denemarková, z autorů Jan Balabán, Jiří Hájíček, Jiří Kratochvil či Emil Hakl. Vidíte, že těch jmen je opravdu hodně, a to jsme neuvedli zdaleka všechna...

- Jak drahé jsou v Bulharsku knihy? Jsou běžně dostupné pro zájemce?

Knihy v Bulharsku nejsou levné, souvisí to s finanční náročností nakladatelské činnosti. Klasickým tištěným knihám navíc úspěšně konkuruje internet, tabletová četba atd. Přesto se kupují. Velké oblibě se těší knihovny, ty mají v Bulharsku dobrou tradici už od doby obrozenecké, kdy tato „čítališta“ fungovala současně i jako kulturní centra. Nejaktivnějšími návštěvníky knihoven jsou senioři a děti. Knihovny tak do značné míry mohou kompenzovat vyšší ceny knih.

- Máte čas i na jinou četbu než pracovní? Co Vás zaujalo třeba ze současné české literatury? Doporučila byste nám nějaké autory či knihy?

Říká se, že cukráři samotní nejedí sladkosti; knihovníkovi se tak stejně lehce může stát, že čtenářsky vyhoří. I já jsem si prošla obdobím, kdy jsem četla méně, dávala přednost např. filmovému umění. Láska k četbě krásné literatury se mi ale časem vrátila. Mám třeba moc ráda současnou americkou literaturu. Co do té české – vedle výše zmíněných autorek a autorů, překládaných v Bulharsku, bych ráda upozornila na dvě zajímavé

současné prozaičky Lidmilu Kábrtovou (Místa ve tmě) a Vladimíru Valovou (Do vnitrozemí), které pro mne byly svým způsobem zjevením. V obou případech jde o sbírky povídek a povídka je navíc můj oblíbený literární žánr.

- Máte nějaké koníčky? Cestujete ráda? Kam byste se nejraději podívala o dovolené? Do Bulharska?

Vedle umění mám ráda i sport – především cyklistiku a lyžování. Čím jsem starší, tím více potřebuji k životu také přírodu, nabíjí mě i práce na zahradě. Ano, cestuji moc ráda. A do Bulharska pojedu na dovolenou klidně zas, tam je pořád co objevovat...

Děkuji za rozhovor.

Václav

BULHARSKÁ LITERATURA MÝMA OČIMA

Bulharsko je pro řadu z nás místem prožitých dovolených. Ať již v dobách předlistopadových nebo v současnosti nám má, co nabídnout. Ale ruku na srdce, koho znáte ze současných bulharských básníků či prozaiků? A přitom třeba pro mě byly knihy Aleka Popova či Georgi Gospodinova velmi inspirativní. Ale pojďme pěkně popořádku.

Neočekávejte ode mne žádný vědecký ucelený přehled bulharské literatury, ale troufám si říct, že jsem Vám připravil solidní ochutnávku. A pokud budete mít chuť a zájem, třeba Vás moje povídání inspiruje k tomu, že si v knihovně půjčíte některou z představených knih.

Začnu netradičně poezií. **Sborník bulharské poezie „Mladá řeka“** byl vydán v roce 1979, takže představuje generaci bulharských autorek a autorů ze 30. a 40.let 20.století. Knihu vydala Mladá fronta a na překladech se podíleli i známí čeští básníci (Jiří Žáček, Karel Sýs, František Mareš, Vlastimil Maršíček a Kamil Mařík).

Svoji tvorbu představují :

Petr Atanasov (překlad K.Mařík), Vladimír Bašev (K.Sýs), Mirjana Baševová (F.Mareš), Ivan Canev (V.Maršíček), Stefan Canev (F.Mareš), Evtim Evtimov (K.Sýs), Andrej Germanov (J.Žáček), Boris Christov (K.Sýs), Nikolaj Kančev (V.Maršíček), Jordan Milev (V.Maršíček), Nino Nikolov (K.Mařík), Vaňa Petkovová (F.Mareš), Dimitar Stefanov (K.Mařík), Měťj Šopkin (J.Žáček), Ivan Valev (K.Mařík).

Knihu doplnila Dana Hronková v pojednání „O autorech sborníku.“

Zaujaly mě např. básně **Evtima Evtimova** (*1933) „**Hvězdní koně**“ (úryvek)

*Sedmero pohoří pod nebeskou klenbou
Mým rodným krajem jdou
Sedmero pohoří? Sedmero koní
po staletí cválá krajinou*

Či básně „**Stárnutí**“, „**Když jsme dozrávali v muže**“ či „**Mamince na památku**“ téhož autora.

Boris Christov (*1945) báseň „**Datel**.“ (úryvek)

*Byli jsme děti – zdivočelí smíchem
s datlem v záhradě jsme utíkali za město
Prach a paří vířily nám za patami
mně a tobě – moje malá nevěsto*

Zaujal mě i **Nikolaj Kančev** (*1937) básněmi bez názvu a „**Rodný dům**.“

Či **Niko Nikolov** (*1933) báseň „**Skříň**“

Skříň
Co nechá po sobě ten,. Který odchází?
Ozvěnu parfému. Cigaretový kouř.
Kousíček mýdla,
tupou žiletku či obal
té ostré, která je u něho.
Ne. Ten, který odchází, nenechá nic
žádnému, sebevíc přichozímu.

Matěj Šopkin (*1938) báseň „Po letech“ (úryvek)

*Ale dnes, po rocích, se vracím do let
odjezdů, příjezdů a dlouhých cest
a jedna bolest nepřestává bolet,
pálí mě v duši jako věčný trest -
vzpomínka, v hloubi srdce dlouho skrytá...
A do svědomí dnes mě hryže ta
výčitka, hřích – a za hrdlo mě chytá:
jak jsem jen mohl zmizet do světa*

a nezamávat ani mamince?!

A báseň „Tep“ (úryvek)

*Kdyby mně patřil celý vesmír, kdyby
mně patřila zem, moře, hory, step -
balkánská pole, lesy dávaly by
navždy mým básním rytmus, tep.*

Neopominutelnou postavou současné bulharské literatury je **Alek Popov** (*1966). Česky vyšly jeho dvě knihy „Zelný cyklus,“ (dybbuk, Praha 2008, přeložila Ivana Srbková) a „Mise Londýn“ (dybbuk, Praha 2010, přeložil David Bernstein). O obou knihách jsem psal v Kobře, ale ještě je připomenu.

Kniha „**Zelný cyklus**“ je soubor jedenácti povídek, vtipných a pro mě jako čtenáře a autora velmi inspirativních. „Alek Popov mě dostal,“ musím konstatovat hned v úvodu. Popovovy knihy byly přeloženy do řady evropských jazyků, získal mnohá ocenění, např. Cenu Helikon za nejlepší prozaickou knihu roku (kniha povídek „Nivo za napředali“, odkud pochází většina textů tohoto souboru). Cením si toho, že Popov dokáže s ironií sobě vlastní vykreslit postavy současnosti, tj. raného postkomunistického období, ale navíc, dá jim lidský rozměr a především dokáže čtenáře překvapit vtipnou pointou. Těžko vybrat jen některou povídku, ale třeba už úvodní povídka „Služba“ o firmě na sekání hlav, je ukázkou podnikání ad absurdum. Trochu si přihřeji svoji polívčičku, ale připomnělo mně to mého Převozníka či Kdo život nedal. Povídka „Ninive“, o tom, že hlavní hrdina

má právo kdykoliv rozhodnout o konci světa je také výborná, neboť jenom třináct vyvolených má tuto možnost, ale nakonec, jak je u Popova běžné, je všechno úplně jinak. Výbornou parodií na různá stipendia a nadace je i povídka „Stipendista“, ale takhle bych mohl vyjmenovat všech jedenáct povídek. Ale přesto si neodpustím ještě povídku „Ruská elektronická pošta“, kde hlavní hrdina udržuje písemný vztah s Moskvankou Viktorií. Ta si jednoho dne umane, že přijede do Bulharska, ale opět je všechno tak trochu jinak. Povídka „Fanyanky, fanyanky“ vypráví příběh jednoho básníka, kterého jistý mecenáš osloví s tím, že mu vydá jeho sbírku poezie. Tady jsem si vzpomněl na Troškovu trilogii Slunce, seno, ..., neboť snad neprozradím příliš, onen mecenáš, podnikající v chovu prasat zjistí, že třeba poezie může přispět k zvýšení přírůstků vepřů. I když trochu smutnější, ale výborná, je povídka odehrávající se v době, kdy na Jugoslávii dopadaly bomby NATO „Simić je mrtvý“, má v sobě mystický přesah a stejně vydařená je i závěrečná povídka Zelný cyklus, v které graduje celá kniha. A protože vždycky cituji z knihy, uvedu i tentokrát krátké ukázky: viz str. 52: *„Vždycky jsem měl pocit, že až umřu, celý svět zmizí spolu se mnou. Mohlo by jít o znak jisté nezralosti, ale je pravda, že mě dosud nic nepřesvědčilo o opaku.“*

Nebo str. 63: *„Čas od času se jeho hlubokomyslné texty objevovaly v odborném tisku, aby připomněly, že existuje. Málokdo je četl, ale evidentně je mnozí obdivovali.“* Nebo str. 93: *„Každý bulharský autor, který si váží sám sebe, pevně věří, že se mu jednoho dne ozvou buď ze Stockholmu, nebo z Hollywoodu, či v krajním případě z Paříže, aby mu oznámili, že jeho díla přečetli jacísi důležití lidé, pro jejich nesporné hodnoty je náležitě ocenili a on že co nevidět obdrží šek, co mu zatemní mozek.“*

„Mise Londýn“ Řekl bych, že mám s Popovem něco společného, třeba smysl pro ironii, sebeironii, dotáhnout myšlenku do absurdity atp. Takže se nemůžete divit, že jsem s radostí sáhl po jeho další knize přeložené do češtiny. A "Mise Londýn" mě nezklamala. Sonda do života bulharských diplomatických elit, je satirickým šlehem společnosti v 90. letech 20. století, a to nejen v jedné ze zemí, které se řadily do tzv. sovětského bloku, ale i do života ve staré dobré Anglii. Nový velvyslanec Varadin Dimitron přijíždí do Londýna, aby udělal na velvyslanectví pořádek, ale má problémy se zaměstnanci jako například kuchařem Kost'ou Polívkou, studentkou - uklízečkou Kát'ou, která si vedle uklízení vydělává i prostituci a je podobná princezně Dianě, ale třeba i s jednou agenturou, která se orientuje na zcela zvláštní služby, vyhledávání dvojníků slavných osobností. Kniha přináší celou řadu komických momentů a zvrátů, které rozhodně nepřispívají k

zlepšení pověsti Bulharska. Je i o kariéristech, šplhajících na pomyslném žebříčku vzhůru, o snaze udržet se v diplomatických službách za každou cenu, protekcích a humanitárních pomocích, které nejsou tak "humanitární", jak se může na první pohled zdát. A to vše umně Popovem zabaleno v satirickém balíčku, takže se budete bavit, ale zároveň i přemýšlet o řadě věcí, které se dotýkají i naší současnosti. Viz ukázky: str.44 - „*On a jemu podobní představitelé parazitující kasty neúnavně obraželi východní Evropu a jakožto tzv. experti vyžírali nejlepší sousta z fondů určených na rozvoj tohoto problematického regionu.*”

str. 46 - *"Není nic škodlivějšího pro image země než humanitární organizace"* Tihle parazité jsou jako blechy v chudákové kožichu. Živí se bídou druhých a nemají žádný, ale naprosto žádný zájem na tom, aby mu pomohli. Snaží se vymyslet, jak nejlépe medializovat jeho problémy, aby získali co nejvíce sponzorů. Znáám je moc dobře: čím jsi na tom hůř, tím jsou šťastnější" Víte, že obchod s humanitární pomocí je třetí největší na světě po zbraních a prostituci?" str. 47 - *"Většina z nich jsou bohužel obyčejní šejdiři. Budou vám předkládat různé koncepce a strategie a pak vám nafakturují takovou částku, že se vám z toho zamotá hlava."* str. 50 - *"Točit se kolem tyče a odhazovat po částech svůj sporý oděv nebyla žádná těžká práce. Bylo to jednodušší než se potit v nějakým posraným vobchodě nebo mejt nádobí. A taky to o dost víc vynášelo. Dělal to hodně studentek."* str. 79: *"Všechny tyhle díry sou stejný, ať sou kde sou. Ted', i za komančů. Nic se nezměnilo a ani nezmění, protože ta naše posraná země je pořád stejná."* str. 223: *"A dejte si pozor na média!"* varovala ho. *"neříkejte jim nic, co nemusíte! Voni si to stejně domyslej sami!"* str.225: *"Ve světě, kde vládne politika, pravda nikdy nemůže zvítězit."* str. 231: *"Ty si z východní Evropy. Tam ste socialismus pěkně posrali. Nezůstalo z něj nic svatýho. celou ideu ste zkompromitovali. Stali ste se sluhama Západu. Obsluhující personál. někdo s koštětem, někdo před počítačem. Dej dolar, ukážu ti kundu - to je celá vaše filosofie."*

Hořká komedie z naší současnosti vyústí v překvapivé řešení, ale ... co se vlastně změnilo. Řečeno s autorem "jen kulisy". Kniha byla zfilmována, rád bych viděl film, a přeložena do řady jazyků.

Dalším pilířem současné bulharské literatury je **Georgi Gospodinov** (* 1968). Patří mezi nejpopulárnější a nejprekládanější současné bulharské autory. V češtině vyšly dvě jeho prózy: „Přirozený román“ (NLN, s.ro., 2005, překlad Ivana Srbková) a „Gaustin neboli Člověk s mnoha jmény“ (NLN s.r.o., 2004, překlad Ivana Srbková).

Přirozený román

Zvláštní forma románu má několik vrstev příběhu, několik fragmentů. Jakousi spojovací nití je příběh vypravěče, který se rozvádí se svou ženou Emou. Ta čeká dítě, ale on není otcem dítěte. Přesto si uchovávají zvláštní formu soužití. Ale děj není to nejdůležitější, důležité jsou vzpomínky, asociace, různé pohledy na všední žití, vzpomínky na dětství, jako by autor zkoušel různé varianty, jak zachytit minulost. Důležitost dostávají věci a zvířata, například houpací křeslo či kočky v domácnosti hlavních protagonistů.

Jak autor charakterizuje svůj román, najdeme na str. 97: *„Už několik dní pečlivě studuji romány, které jsem oddělil jako zvlášť nebezpečné. Stále ještě nespěchám, abych vstoupil. Musím se dobře připravit, tak jako včelař otvírá úl, aniž by ho včely ucítily. Tajemství spočívá v tom potlačit strach – cítí to. Nepotit se. Strach se usazuje v potu, proto pot páchne. Nemít pach, pohybovat se plynule, aby tě braly jako jednu z nich – velkou pomalou včelu. S romány to bylo stejné. A mnohem těžší, protože mé tělo bylo nadbytečné. Musím z něj vylézt a nahý jako slovo vniknout mezi ně. Slovo mezi slova.“*

Autor poskytuje i „souples rozkoší 60., 70., 80. a 90.let.“ Právě třeba rozkoš šedesátých let, kdy byl autor ve věku 0 až 2 roky a plaval v lůně dokresluje atmosféru románového vyprávění.

Psát o knize je obtížné, neboť vyvolává řadu asociací a představ třeba z vlastního života, jak člověk prožíval onu dobu.

Autor ani v závěru knihy nedokáže opustit svou bývalou ženu, viz str. 118: *„Stále ještě jsem si od ní neodstěhoval některé sny a ostatní zbytečnosti. Sny jsou jako kočky, poslední si odvykají od svého předchozího domu.“*

Z autorského hlediska mě zaujala i pasáž o konci, cituji. Str. 118: *„Pro mě samotného existuje ještě něco strašnějšího než konec – chybění konce. Děsím se, když pomyslím, že závěr je nemožný. V tom je více apokalypsy než v povídání o apokalypse. Konec není. Po všem, co se během tohoto roku přihodilo v mém životě, by se měla země rozštěpit, nebo propadnout nebo aspoň by se měla zvětšit neonová díra. Nic takového se nestalo. Jsem živý. ... Musím hledat nějaký konec.“*

Román mě uchvátil, je to strhující čtení, i když nutí čtenáře v myšlení a pozornosti, ale nakonec autor se ptá a zároveň si i odpovídá (str.119): *„Proč není všechno tak jednoduché jak ve slabikáři?“*

Gaustin neboli Člověk s mnoha jmény

Autor předkládá čtenáři 22 spíše kratších povídek, které jsou volně spojeny postavou Gaustina, zvláštního člověka žijícího v městečku a nemajícího jméno, resp, majícího mnoho jmen, jak se kdy hodí. (Tady jsem se dozvěděl, že v Bulharsku chodí na Vánoce nadělovat Děda Koleda.)

„A naše vlastní příběhy, řekl, jsou jediné tahy, jediné tahy, jimiž se nám podaří na chvílku odložit partii s předem jasným koncem.“ Tak říká hlavní hrdina (viz str.25) a zanedlouho omouští pozemský svět. Na jeho parte jsou vypsána všechna jeho jména: „Gaustin, Sašo Centrum, Sókrates, Platón, Hérakleitos, Děda Mráz a Děda Koleda.“

V povídce „Jeden další příběh“ vypráví cestující příběh svého dědečka průvodčího, který vyprávěl příběh tajemnému cestujícímu snad z Maďarska. Ten nerozuměl jediné slovo. A náš cestující vypráví jedné mladé dámě, aby nakonec zjistil, že i ona mluví anglicky.

S vlakem má mnoho společného příběh „Kristin, co mává z vlaku“ či povídka „O kradení příběhu.“ Krátká vtipná povídka o mouchách v pisoáru ukazuje realitu současného popřevratového Bulharska.

Originální je i „Vánoční duše jednoho prasete,“ aneb jak prase vidí náš svět na jedné zabijačce. Či povídka „ten třetí,“ kdy má žena pocit, že ji někdo sleduje, aby nakonec zjistila, že brzy v jejich rodině přibude někdo třetí.

Jedním z nejsilnějších příběhů je podle mne „Slepá Vajša (Neukončený příběh).“ Dívka Vajša vidí levým okem jen zpátky, do minulosti, pravým naopak vidí, co se teprve přihodí v budoucnosti. Přináší jí to mnohá trápení, třeba při výběru životního partnera. Levé oko vidí usmrkaného chlapečka, pravé strace nad hrobem.

Doporučuji i povídku „Bílé spodky,“ které mohou ovlivnit poklidný život jedné rodiny na bulharském venkově. Autor ve všech povídkách důkladně představuje život obyčejných lidí, tradiční hodnoty. V závěru povídky je otec vypravěče přistižen, jak ve spodkách jde všet prádlo, když jej podezřívavý soused udá. Povídka je výbornou parodií na všechny „tajné“ minulého režimu.

Nechci jmenovat všechny zajímavé povídky. Pro mne mnohdy inspirativní, neboť jsem si udělal mnoho poznámek pro vlastní psaní. Souhlasím s překladatelkou Ivanou Srbkovou (viz str. 98) v doslovu, že „po prvním přečtení se mi povídky překládaly jakoby samy. Brzo však přišlo krásné trápení, neboť Gospodinov není jako materiál pro překladatele nikterak snadný.“

A právě i pro mne jako čtenáře, je Gospodinov autor, který se krásně čte, vše plyne ladně, ale když se pak zamyslím nad přečteným, začínám vnímat

různé významy textu. Jak si autorka překladu a doslovu přála, i já jsem zakusil při čtení potěšení být autorem obdarován.

K povídkám Georgie Gospodinova se budu vracet. Ono stačí knihu kdekoliv otevřít a začíst se, vždycky narazíte na něco nového, dříve neobjeveného. A to je pro mne čtenáře ta nejlepší kniha.

P.S. A Gospodinov mě inspiroval stejně jako před časem Alek Popov. V poznámkovém bloku mám postřehy a asociace, které vyvolal text tohoto bulharského autora budoucnosti.

Rád bych se dostal k dalším autorovým knihám, např. „Fyzika smutku“ (NLN - Nakladatelství Lidové noviny 2018) či „Lapidárium (Literární salon), (Literární salon 2009).

Z dnes již nežijících autorů bych rád připomněl **Dimitra Dimova** (*1909 - †1966). Především díky jeho románu „**Tabák**“ (Odeon v roce 1977, překlad Alena Maxová). Rozsáhlý dvoudílný román „Tabák“ mapuje život v Bulharsku od 30.let do konce druhé světové války. Děj knihy se točí kolem společnosti NIKOTIANA. Jednou z hlavních postav je Irina, studentka medicíny, která potká Borise Moreva, syna profesora latiny. Zamiluje se do něj, ale ten se ožení s dcerou majitele tabákové společnosti Marií, aby získal moc a postavení (viz str. 285: „*Nemohla bys přece milovat muže, který tě odhodil jako špinavou onuci, aby se oženil s Marií a Nikotianou ...*“).

Irina vystuduje medicínu a po smrti Marie se stává Borisovou ženou. Boris touží po moci (viz str. 177: „Udělám z Nikotiany koncern. Chci otevřít filiálky v cizině ... Daleko nejdůležitější je neomezená moc, kterou peníze poskytují ...“).

Vedle hlavních postav je v knize vykreslen těžký život dělníků tabákového průmyslu, stávka, při které umírá otec Iriny Čakr, velitel četnické jednotky. Kniha zachycuje dělnické a komunistické hnutí, rozporné názory na stávku a nakonec i její průběh.

Druhá část je věnována válečným letům, třeba i přepadení partyzánů nádraží, při kterém je smrtelně raněn Irinin bratranec Dinko. Zatímco Boris spolupracuje s německými okupanty, jeho dva bratři Stefan a Pavel se angažují v komunistickém hnutí. Stefan umírá ve vězení po stávce, Pavel bojuje ve Španělsku, válku přežije a pracuje na ministerstvu.

Z dalších postav je zajímavá postava experta Kostova, ten si v závěru knihy uvědomuje svoji osamělost a zbytečnost. Chce adoptovat dívku Alix, která ale umírá na malárii, takže spáchá sebevraždu. Zajímavé jsou osudy

dělníků, partyzánů (např. Varvara) a dalších lidí spojených s Nikotianou. Stejně tak i osud Zary, kamarádky první Borisovy manželky Marie, která spolupracuje s nacisty a dělá jim „společníci“ (viz str. 382: *„Zara mu dělá obchodní špionku mezi Němci a bere za to od něho plat.“*)

I Irina se sblíží s německým přidělcem Von Geierem, který je zabit partyzány.

Boris přes všechny snahy zachránit společnost umírá (viz str. 445: *„Dvanáct let ničemností a zběsilého štvání udělalo z Borise lidskou trosku a její srdce zpustošila chtivost, rozmařilost a zhýralství, kompromisy a neupřímnost. Tabák otrávil oba.“*).

Irina hledá naději u Borisova bratra Pavla, kterému pomohla za války ve svém domě, ale nenachází u něj pochopení a končí tragicky.

Kniha byla úspěšně zfilmována a režisér Nikola Korabov a kameraman Valo Radev získali za film První cenu na III. festivalu bulharského filmu ve Varně 1963.

Kniha je zajímavá třeba tím, že jsem si uvědomil jiný vývoj v Bulharsku před 2.světovou válkou a v jejím průběhu, než třeba u nás.

Dalším literátem, kterého třeba jmenovat je **Jordan Radičkov** (*1929 – †2004). Hlavní náplní jeho tvorby jsou drobné povídky a novely s rysy anekdoty, grotesky, alegorie i satiry, tvořivě navazující na fabulační prvky a styl lidových vyprávění. Proslavil se jako autor divadelní her, ve kterých rozbíjí stavbu tradičního dramatu – jinak pojímá místo, prostor a čas, nerozlišuje hlavní a vedlejší postavy, nepřikládá význam posloupnosti dialogů. Chybí tradiční vývoj děje, dominuje neočekávané soužití tragického s komickým, často je využíván princip opakování.

V roce 2001 byl nominován na Nobelovu cenu za literaturu. Na Jižních Shetlandech je po něm pojmenována hora.

V roce 2017 vyšel slovensky povídkový soubor „Prak a jiné prózy“ (Alegro, 2017, slovenský překlad Ivan Hochel). Jedná se o příběh mladého chlapce po maturitě, který tragicky přijde o otce. Po druhém provdání matky, žije na venkově s babičkou. Jenže přijde povodeň a on se ztratí. Zůstávají po něm jen zápisky vyprávějící o jeho vnitřních světech, představách a touhách. A opět se v knize objevuje ironie, magie i humor, jak je to u Radičkova typické.

S některými autorovými povídkami se můžete setkat na stránkách <https://www.databazeknih.cz/vydane-povidky/jordan-radickov-11421> .

Vraťme se k žijícím autorům. **Ilija Trojanow** (*1965). Německý spisovatel Ilija Trojanow se narodil roku 1965 v Sofii. V roce 1971 odešel i s rodiči do Německa, kde rodina dostala azyl. Trojanow poté vyrůstal v Keni, kam se rodina přestěhovala. Na studia se vrátil do Německa a vystudoval práva a etnologii na univerzitě v Mnichově. Je autorem několika románů a knižních reportáží o Bulharsku a Indii, kde několik let žil. Dnes je jeho bydlištěm Kapské město v jižní Africe.

V roce 2006 získal Ocenění knižního veletrhu v Lipsku (Büchpreis der Leipziger Buchmesse) a byl nominován na Deutscher Buchpreis.

Jedním z jeho nejznámějších románů je „**Moc a vzdor**“ (Akropolis, 2018, překlad Radka Denemarková). Kniha je vyprávěna dvěma hlavními aktéry – Konstantinem a Metodějem. Konstantin je v 50.letech jako student zatčen za účast na tzv. „atentátu na sochu Stalina.“ Je odsouzen na 20 let a projde těžkou životní zkouškou, ale zachová si svoji svobodu a nepodvolí se.

Metoděj naopak patří k nomenklатурním kádrům, blízký spolupracovník Todora Živkova, má vliv na pracovní tábory v Bulharsku. Jednoho dne jej navštíví žena středního věku a tvrdí mu, že jí její matka na smrtelné posteli prozradila, že Metoděj je její otec.

Přicházejí změny do zemí Východní Evropy na konci 80.let 20.století. Oba hlavní protagonisté vnímají realitu opačně. Konstantin chodí po archivech státní bezpečnosti a hledá jména těch, kteří zradili nebo nevydrželi. Ale je mu znemožňován přístup, nakonec je rozčarován, kdo všechno v jeho okolí nakonec podlehl tlaku režimu. Přichází rozčarování z nových poměrů. Jeho vyprávění je doplněno zápisy státní bezpečnosti k jeho případu.

A přidám některé citace: Str.9: *Dnešní morálku určuje dolar.*

Str. 200: *Samozřejmě, že jsem byl, holka, zamilovaný. Ale možná tě překvapí, že věrný jsem byl jenom straně, tu jsem miloval nejvíc. Straně vděčím za moc, to by byl hodně dlouhý seznam.*

Str.260: *Všechny lži se mi stejně nepodaří odhalit. Lhali mi celý život, pochybuji, že se mi podaří z archivních materiálů sestavit celkový obraz všeho, co se skutečně stalo. Dodnes mi zamlčují nejdůležitější fakta.*

Str.262: *Opravdu jsem se změnil? Deformují mě informace, které usrkávám po lžičkách, které polykám po drobtech? Je cena za pravdu příliš vysoká? Nasávám jed a umíněností a vzdorem otrávím poslední přátelské vztahy? Pravda vypluje na hladinu jako mrtvola utonulého.*

Str.366: *Pořád máme v rukou moc, sakra, pořád hrajeme první housle a hrajeme první housle a držíme v ruce dirigentskou taktovku....držíme svět*

pod krkem, to my sakra rozhodujeme, jestli a jak dýchá a kdy ho přidusíme, je ti to jasné?

Na str. 368: Konstantin se po roce 89 setkává v novém hnutí se soudcem, který jej v 50 letech poslal do vězení na dvacet let. „*Člověk, který ho přivedl, si postěžoval: Tak já seženu lidi, a ty je vyženeš.*“

Zajímavé jsou i pasáže o Československu v roce 68 – str.391-2.

Str.397: *Nepotrestané zločiny minulosti napovídají, co nás čeká v budoucnosti.*

V závěru knihy se osudy obou protagonistů protnou, Metoděj umírá a Konstantin se účastní jeho pohřbu Viz str.436: „*Metoději Popove, odsuzuji tě jménem lidu k trestu smrti za zločiny proti lidskosti a za vlastizradu a za ...*“

„*Jdi do hajzlu, ty sráči!*“ vykřikne někdo.

Dalším českým výběrem z bulharské literatury je kniha „**Narodili jsme se jako draci, antologie bulharské moderní povídky**“ (Nakladatelství František Šalé – ALBERT, A. Navrátila 15, Boskovice v roce 2013, Vydala Společnost jižních Slovanů v ČR.)

Výbor sestavili: Pavel Krejčí, Elena Krejčová (Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně) a Nadežda Staljanovová (Katedra bulharského jazyka Fakulty slovanských filologií Sofijské univerzity sv. Klimenta Ochridského). Úvodní studii Bulharská literatura u nás a slovník zastoupených autorů napsal: Ivan Dorovský, profesor Ústavu slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Studii Bulharská povídka napsal: Dimităr Tanev, šéfredaktor bulharského literárního časopisu Plamák (překlad a úprava: Ivan Dorovský).

Každý povídkový výbor je pouze malým výsekem tvorby, ať již národní nebo regionální skupiny autorů, která má být představena. Přináší riziko, že třeba právě něco zajímavé nebo podstatné bude opomenuto. Na druhou stranu si myslím, že knížka „Narodili jsme se jako draci“ přináší široký záběr autorské tvorby současných bulharských spisovatelek a spisovatelů. Představuje texty třiceti dvou různých přístupů. Najdeme zde texty narozených ještě hluboko ve 20.století, ale jsou zde texty autorů narozených v 60. či dokonce 70 letech 20.století.

Každému čtenáři se pochopitelně bude líbit něco jiného. Jako ústřední povídku, která podle mého názoru vypovídá asi nejvíc o současném Bulharsku je povídka **Stanislava Stratieva** (*1941) „**Bulharský model.**“

Vtipná a krátká povídka je charakterizována ukázkou, viz str. 201, cituji: „*Bulharský model je, když mlčeti je zlato a skloněnou hlavičku ostrá šavle neusekne, když je lepší vejce dnes než slepice zítra, dočkej času, jako husa klasu a trpělivost růže přinese.*“

A pak i povídka **Ljubena Dilo**va ml. (*1964) „**Chujku**“. Víte, co jsou chujku, cituji, str.206: „*Chujku – to jsou krátké příběhy o přirozenosti těla, v němž může čtenář odhalit přirozenost ducha.*“

Zamýšlel jsem se nad nějakým ústředním tématem současných bulharských prozaiků, ale ve výboru jsem jej nenašel. Třeba u řeckých autorů stále rezonuje téma občanské války ve 40.letech 20.století, očekával jsem, že tady bude zobrazen boj a žití s Turky, ale až na výjimky jsem taková témata nenašel.

Takže zde najdete spíše povídky o lovcích, o přírodě, nacházení souladu člověka s přírodou, ale i mytologickou povídku **Jordana Vălčeva** (*1924), podle které dostal soubor název „**Narodili jsme se jako draci.**“ Cituji, viz str. 93: „*Pupeční šňůru hodím na střechu kostela, sokol ji vezme do drápu a orlovi odnese, aby se ukázalo velké znamení.*“

Najdete zde povídky vracející se do minulosti, např. **Vasil Popov** (*1930 – 1980) v povídce „*Věčné časy,*“ kde je potřeba pohřbit ostatky dědy v novém kraji, kde se rodina usadila. Pochopitelně jsou zde příspěvky mapující vztah muže a ženy, i když někdy může přijít milenec ze zahraničí, jak ukazuje v povídce „**Milenec ze zahraničí**“ **Kristin Dimitrovová** (*1963). Viz cituji str.156: „*Já, drahá Neno, jsem Tvůj skutečný Javorov, Jsem tvůj sen o muži a moje síla je obrovská.*“

Vědecko- fantastickou povídku zastupuje **Ljuben Dilov** (*1964) povídkou „*O Ivanovi, který chtěl jít ven.*“

Zaujal mě i příběh **Evgenie Kuzmanova** (*1941) „**Havárie,**“ jak foto bez vousů v dokladech může zachránit život. Navíc jsem podobné téma sám před časem zpracoval v povídce „*Letištní (ne)pohádka.*“

Povídky ukazují i Bulhary mimo domov, třeba **Viktor Paskov** (*1949) v povídce „**Heimweh**“ viz str. 199, cituji: „*Není to nostalgie, není to touha po vlasti, ale bolestný stesk po domově.*“ Stejně tak povídka **Lady Galiny** (*1934) v povídce „**Žlutá stuha obepíná starou magnólii.**“ Viz str.199, cituji: *Začala jsem bulharskými novinami a skončila sbírkami básní Anny Achmatovové a Josifa Brodského v ruštině a angličtině. Dá se vůbec přeložit krása? Není to, jako když olizuješ med přes sklo? Dá, odpověděl Brodski. Dobrý básník se pozná i ve špatném překladu...*“

Pochopitelně je ve sborníku zastoupena i tvorba charakterizující období po změnách režimu v bývalém socialistickém bloku. Třeba v povídce **Bojana Biolčeva** (*1942) „**Dopis od Ivana Vazova.**“ Líbí se mi vtip, jak

popisuje různé „přepisování dějin.“ Viz str.202-203, cituji: „*U vás už idioti neprotestují, nýbrž vládnou, a rozumní místo toho, aby protestovali, ze sebe dělají idioty. Dokonce ani řezníky už nemáte, protože jste veškerý dobytek porazili a maso máte už jen z dovozu.*“ Mimochodem nepřipomíná vám to něco?

Objevuje se téma bezdomovectví v povídce **Ivana Kulekova** (*1951) v povídce „*Vážená redakce ...*“ kde můžete mít vážné problémy, co s dolary, když je náhodou objevíte v kontejneru. A obdobné potíže můžete mít, když se stanete svědkem zločinu, jako hlavní hrdina v povídce **Georgi Veličkova** (*1938) „**Když se dva velký perou...**“

Nelze vzpomenout všechny zajímavé povídky a témata, ale dovolím si jmenovat alespoň všechny zúčastněné. Prozaici, kteří byli do antologie Narodili jsme se jako draci zařazeni: **B. Biolčev, R. Bosev, D. Cončev, P. Čuchov, Lj. Dilov, Lj. Dilov ml., K. Dimitrovová, Z. Evtimovová, D. Fučedžiev, L. Galina, N. Chajtov, D. Jarāmov, I. Kulekov, E. Kuzmanov, N. Liškovská, G. Markov, G. Mišev, S. Nacev, V. Paskov, I. Petrov, V. Popov, J. Radičkov, R. Ralin, E. Stanev, J. Stanoev, O. Stojanovová, S. Stratiev, E. Tonev, P. Tuškov, J. Vālčev, D. Vālev a G. Veličkov.** Česká podoba povídek z antologie Narodili jsme se jako draci je dílem těchto překladatelů: G. Bečev, M. Kouba, P. Krejčí, E. Krejčová, A. Melicharová, M. Mikeska, P. Mundev, I. Raev, P. Stehlík, V. Šaléová, S. Vajskebrová, R. Vrbková a J. Zajíc.

„Dá se vůbec představit současná bulharská próza na dvě stě stránkách?“ Nedá, ale výbor „Narodili jsme se jako draci,“ je výborným návodem pro všechny zájemce o bulharskou literaturu, aby sami třeba podle medailónků autorů v závěru knihy, pátrali po zajímavých titulech a jménech. Domnívám se, že nám je bulharská současná tvorba velmi blízká!

A ještě jedno doporučení pro zájemce. Časopis **PLAV (číslo 1/2014)**, který je věnován Bulharsku. Je nazván „**Třeštíci Sofia, velitelka Bulharů?**“

Již úvodní rozhovor „**Dřu jako šílený Bulhar**“ s **Kalinem Terzijskim** (*1970) je zajímavý. Pracoval jako psychiatr, ale od roku 2000 se věnuje výhradně psaní. A v rozhovoru mimo jiné říká: „Ale komerční psaní – psát to, co požaduje trh a očekávají hloupí a masoví čtenáři – to mě nezajímá ani za mák. Píšu jako člověk, který leze na Everest. A nepřemýšlím o ničem jiném.“ Zajímavá je i Terzinského poezie.

Zaujaly mě i povídky **Stefana Kisjova** (*1963) „**Dürrenmatt**“ a vtipná

povídka **Kristiny Dimitrovové** (*1963) „**Zpověď** nafukovací panny.“ Nemůžu nevzpomenout povídku **Georgi Gospodinova** (*1968) „**Rituál**“ . Ovšem opět mě dostal **Alek Popov** (*1966) svou povídkou „**Metabolitní lidé**.“ Velmi mi připomněl naše vystoupení na Řehečské slepici v roce 2002 se scénkou „Recyklační toaleta.“ Asi máme opravdu něco společného.

Nechci vyjmenovat všechny ukázky, ale ještě přidám ukázkou z románu **Teodory Dimovové** (*1960) „**Vlak do Emauz**.“ Jen prozradím, že autorka je dcerou Dimitra Dimova (1909 – 1966), jeho dílo „**Tabák**“ představuji na jiném místě.

Bulharskou poezii zastupuje trojice autorek **Božana Apostolovová** (*1945), **Sofija Nestorovová** (*1955) a **Silvija Čolevová** (*1959) v souboru „**Hlasy z protějšího břehu**.“

Plav podle mého názoru předkládá návod k četbě k bulharských autorů. Vřele doporučuji.

Tolik bulharská literatura mýma očima. Očima čtenáře. Nevím, jestli je to jenom mým výběrem, ale většinou na mě bulharští autoři a autorky působí blízkým dojmem. U řady z nich se objevuje humor, ironie, sebeironie, ale není to jen humor samoučelný, mnohdy, když čtenář domyslí podstatu, až jej zamrazí, kam autor míří, co všechno odhaluje.

A právě taková literatura, ať již jako čtenář, nebo jako autorovi, je mi velmi blízká.

Doufám, že jsem Vás svou ochutnávkou navnadil. Třeba v knihovnách a na pultech našich knihkupectví objevíte ještě další zajímavé tituly bulharských básníků a prozaiků. Nepochybují o tom!

Václav

P.S. Přehled bulharských autorů najdete na stránkách https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_bulharských_spisovatelů .

Václav Franc

Nejen literární očekávání

Pobyt na jednom z mnoha řeckých ostrovů byl v polovině měsíce září 2013 příjemný, neboť zde panovalo sice teplé počasí, ale ta tam byla vedra srpnových dní i nocí. Moře bylo klidné a osvěžovalo, kolem rostoucí vegetace, oblázková pláž, prostě ráj na zemi. A vůbec jsem netušil, proč jsem byl právě já vybrán, abych zastupoval naši literaturu mezi delegátkami a delegáty na pracovním setkání členských zemí Unie, abychom se dohodli na jednotném stanovisku k vyhlášení angličtiny za hlavní jazyk Unie a především pak ke stanovisku na zavedení povinnosti uvádět veškerou literaturu nejen v národním jazyce, například na sudé straně, zatímco na liché straně bude text přeložen do angličtiny.

U bazénu, ale především u nedalekého baru přistaveného přímo u hotelového bazénu s křišťálově čistou vodou, jsme diskutovali o závažných problémech evropské literatury. Nakonec musím napsat, že nás mělo být dvacet devět (jistě jsme zaznamenali, že Chorvatsko s Islandem podepsalo v roce 2011 přístupové dohody) plus pozorovatelé z Turecka a Makedonie, ale dva delegáti, resp. delegátky ze Skandinávie chyběly.

Jak nám oznámil vedoucí řecké výpravy pan Christos Papageorgiu letadlo ze Stockholmu mělo problémy při přistání, a tak švédská a dánská delegátka, mimochodem obě mladé a talentované básnířky, dorazí do dějiště setkání s mírným zpožděním.

“Je třeba si prehriznut, medzičasom,” řekl na lehátku můj spolunocležník z pokoje číslo 210 a jediný účastník, kterému jsem pořádně rozuměl, Peter z Velkého Jasena u Martina, který na akci zastupoval slovenskou literaturu.

A tak jsme u baru utužovali naše dávné “bratské” kontakty a pozorovali delegátky, které by stály za hřích, jak říkal Peter, k nimž se rozhodně nedala přiřadit portugalská spisovatelka a překladatelka Vieira, která měla už několikrát přetočený tachometr, jak se vyjádřil Peter.

“Ale tie zo Škandinávie, ktoré sa oněskorili, to sú vraj baby!” šibalsky mrknul Jano a otočil do sebe dalšího panáka Ouza, místní speciality, do které se snad přimíchává anýz, semena fenyklu a jiná semena rostlin a plodů.

Dnešní dopolední program kongresu byl krátký, ale jasně jsme si na něm určili, kdy bude který delegát v následujícím týdnu vystupovat. Především jsme jednohlasně odhlasovali, že nebudeme přijímat žádná zásadní rozhodnutí pokud nebudou zastoupeny všechny členské země.

Důležitý byl i druhý bod, resp. usnesení, že toto řecké jednání by nemělo

být jednáním posledním, že pokud nedojde k jednotnému konsensu, nebudeme jednotlivé delegáty k ničemu nutit, neboť konečný verdikt musí být jednomyslný a především určit další strategii postupu. Na návrh holandského delegáta Van de Berga jsme všichni přislíbili, že budeme hledat kompromis a že budeme jednat v zájmu celé Unie.

“Je to celé na figu,” glosoval Peter a konstatoval, že se nebudeme uskomňovat, když to celé Unie štědře dotuje. Peníze litaly vzduchem a ti z vás, kteří někdy byly na zájezdu v režimu all inclusive, si naši pozici nedovedou představit, neboť all inclusive byla jen žebrota proti tomu, co jsme si dopřávali dle sytosti, co hrdla ráčila.

Jen Christos litoval, že o tak významné akci v Řecku neinformuje zdejší regionální plátek Suel (česky Příboj), kde jako šéfredaktorka pracuje jeho bývalá spolužačka Joanna Michalopulu.

V době studií mu totiž nadbíhala, on její city a lásku neopětoval, a tak nyní ona jeho aktivity sabotuje. Dokonce o něm odmítla napsat, když byl v hledáčku poroty Nobelovy ceny.

Mezi delegáty Lotyšska, Estonska a Litvy zase probíhala diskuse o tom, jaká má být současná poezie.

Litevský delegát Donaldas horoval pro současnou aktuální meditativní poezii v reáliích doby. Zatímco estonská delegátka Maima se jasně vyhraňovala proti jeho koncepci a požadovala návrat k tradičnímu pojetí syžetu s ohledem na nadstavbu pravidelného rýmu. Zástupce Litvy Romualdas potom nesouhlasil ani s jedním z předřečníků, neboť považoval koncepci vlastní tvorby nadřazenou pojetí většiny nad realitou koncepce upozaděné osobní zkušeností na podkladě starořecké poezie za zcela převažující.

Skoro se už slunce topilo v mořských vlnách, když po vyčerpávající diskuzi všechny poznatky shrnula estonská autorka Maima. Ovšem bilanční poznatek po několikahodinové plodné práci z úst estonské vyslankyně byl ohromující: “Víte, páni kolegové, já nemám ráda takové ty mnohahodinové akademické diskuze o ničem!”

Britská zástupkyně Barbara se podívovala nad tím, že Řekové se nenaučili ještě pořádně anglicky, zatímco rakouský delegát Karl Sykora, mimochodem obstojně mluvil česky, zase tvrdil, že němčina je jazykem budoucnosti.

Obdivoval jsem i italského delegáta Paola. Neustále pracoval. Při snídani, při obědě, při večeři měl u sebe neustále notebook a se značnou vervou mlátil do klávesnice. Byl to takový solitér, jednání se prakticky neúčastnil, ostatních se stranil. Dokonce jsem jej přistihl, když jsem si šel k baru pro další nápoj, jak u bazénu neodtrhne oči od obrazovky. Chtěl

jsem jej pochválit, jak pilně pracuje na nějakém novém románu, ale ... když jsem se přiblížil na pár metrů, zjistil jsem, že je opravdu Solitér (karetní hra).

“Už mám těch jalových řečí plný brejle,” naříkal jsem u dalšího ouza.

”Už aby dorazili tie baby!” poznamenal Peter. Nakonec se obával, že snad bude muset začít mluvit i s maďarským delegátem Zoltánem, jak se nudil.

A skutečně, před večeri nám Christos představil dvě mladé a půvabné delegátky přímo u baru.

Připili jsme si s nimi na zdraví, zatímco se obě vysvlékly do dvoudílných plavek a jak jsme tak pozorovali s Peterem, vůbec by jim nevadilo, kdyby mohly odložit i horní díl.

“Ty vieš po anglicku lepšie ako ja, zkús je pozvať na zajtra tam kúsok na takú opuštěnú pláž, zrobíme tak súkromú mini nuda pláž,” křenil se Peter.

Dřív než jsem se historicky znemožnil svojí angličtinou, vzala plavovlasá Švédka Astrid za ruku svoji dánskou kolegyni Susanne, políbily se a ruku v ruce, za kroucení svými krásnými zadečky, se sunuly od baru k bazénu.

“Boha mojho, oni sú snad ...,” poznamenal Peter.

“No a co bys chtěl,” mimochodem zapomněl jsem vám říct, kde se naše setkání konalo, “na ostrově Lesbos!”

Josef Jindra VÝLETY DO CIZINY

Psát básně z návštěv cizích krajů
je snaha dosti nesnadná.
Já bez poznání ženě laju
a ona duchem královna.

Když podle tváře muže chválím,
až vavřínový chystám věnec,
snad mu ho na hlavu i vsadím
a on je zatím zločinec.

Josef Jindra
MUŠLE

Mušle černá tichomořská
z moře na pláž vyvržená
poklad vzácné krásy skrývá
v bílé perle odpočívá

V černých šatech cudná žena
k modlitbě je zasvěcena
mužem není políbená
bílá perla utajená

Mušle nožem, žena mužem
pro svět lidí otvírá se
Za dvě perly v bílé kráse
svět zůstává sobě dlužen

ČAJ pro chvíle pohody

č.165, červen 2020, ročník XIX

Vydáno 5. června 2020 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájků 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičína.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!